

מדת בדת

לע"נ הגאון ר' רפאל בן ר' חיים ליב שמואלביץ זצוק"ל
הערות והנצרות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 287 פרשת בא תשע"ח

ע"ז ד-י

שיעור חזק חימי בדרך קצרה

שהוא ידע את השעה שהקב"ה כועס בה, ועל זה אמר הנביא עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב ומה ענה אותו בלעם בן בעור מן השיטים ועד הגלגל, ור"א מבאר את ההמשך שכתוב למען דעת צדקות ה' שהקב"ה אמר עמי ראו כמה צדקות עשיתי עמכם שלא כעסתי עליכם בימים שבלעם היה עם בלק שאם הייתי כועס לא היה נשאר משונאיהם של ישראל שריר ופליט, ועל זה אמר בלעם מה אקב לא קבה קל ומה אזעם לא זעם ה', וזעמו הוא רגע ואמימר או רבינא אמר רגע כמאמרו ולומדים את זה מהפסוק כי רגע באפו חיים ברצונו או מהפסוק חבי כמעט רגע עד יעבור זעם, ואב"י אומר שהכעס הוא בג' שעות ביום כשכרובלת התרנגול לבנה ויש להקשות שבכל שעה היא לבנה ויש לבאר שתמיד יש כחוסים של אדמימות אך בשעת זעם ה' היא לבנה לגמרי, ולר"ב"ל היה שכן שהיה מצערו והוא לקח תרנגול והעמידו לפניו כדי לכוון את השעה כדי לקלל את שכינו ובאותה שעה הוא נמנם אמר ריב"ל שאינו דרך הארץ לעשות כן שהרי כתוב ורחמיו על כל מעשיו וכתוב גם ענוש לצדיק לא טוב, ושנו שר"מ אמר שהקב"ה כועס בשעה שהמלכים מניחים כתריהם בראשיהם ומשתחווים לחמה.

רב יוסף אומר שאדם לא יתפלל מוסף של ר"ה ביחידות בג' שעות ראשונות של היום שמה יעינו בדינו וידחו את תפלתו, אך קשה שא"כ גם ציבור לא יתפללו אז, ויש לומר שלציבור יש הרבה זכויות, אך קשה א"כ לא יתפללו גם שחרית ביחיד יש לומר שכוון שזה שעה שכולם מתפללים אינו נדחה, אך קשה שלעיל שנינו שבג' שעות ראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה ויש להפוך לעיל ובג' שעות ראשונות הוא דן ועוד י"ל שאכן הוא עוסק בתורה אך בתורה כתוב אמת קנה ואל תמכור ואז אין הקב"ה עושה לפניו משורת הדין אך אח"כ שהוא דין שלא כתוב בו אמת הקב"ה עושה לפניו משורת הדין.

ריב"ל דרש בפסוק היום לעשותם ומחר לקבל שכרם ועוד שמצוות שישאל עושים בעוה"ז מעידות בהם לעוה"ב שכתוב יתנו עידיהם ויצדקו וזה נאמר על ישראל ואז ישמעו העכו"ם ויאמרו אמת, עוד אמר ריב"ל שהמצוות שישאל עושים בעוה"ז טורפות לעכו"ם על פניהם בעוה"ב, שכתוב ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים ולא כתוב נגד העמים אלא שזה טורף לאומות על פניהם, עוד אמר ריב"ל שישאל עבדו את העגל כדי לתת פתחון פה לבעלי תשובה שכתוב מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי כל הימים וכמו שאמר ר' יוחנן בשם רשב"י שדוד לא היה ראוי למעשה בת שבע שכתוב ולבי חלל בקרבי וישאל לא היו ראויים למעשה העגל שכתוב מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי ומה שדוד וישאל חטאו, וזה ללמד שאם יחיד חטא אמרים לו לך ליחיד שחטא ועשה תשובה, ואם חטאו הציבור אמרים להם לכו אצל ציבור שעשו את העגל ועשו תשובה על כך, וצריך לכתוב את שניהם שאם היינו שומעים שמועיל תשובה ביחיד כי לא התפרסם חטאו אך ציבור שהתפרסם חטאם לא יועיל תשובה ואם היינו שומעים שמועיל תשובה בציבור שהרחמים עליהם גדולים יותר אך לא היינו אומרים שמועיל תשובה גם ביחיד שאין זכותו גדולה קמ"ל שגם ביחיד מועיל תשובה, וכמו שדרש ר' שמואל בר נחמני בשם ר' יונתן על הפסוק נאם דוד בן ישי ונאם הגבר הוקם עול שדוד הקים עולה של תשובה.

עוד אמר ר' שמואל בר נחמני בשם ר' יונתן שמי שעושה מצוה אחת בעוה"ז היא מקדמת אותו והולכת לפניו בעוה"ב שכתוב והלך לפניך צדקך וכבוד ה' יאספך, והעובר עבירה אחת בעוה"ז היא מלפפת אותו ומוליכה אותו ביום הדין שכתוב ילפתו ארחות דרכם, ור"א אומר שהעבירה קשורה בו ככלב שכתוב ולא שמע אליה לשכה אצלה להיות עמה לשכב אצלה בעוה"ז להיות עמה לעוה"ב. ר"ל אומר בואו ונחזיק טובה לאבותינו שלולא חטאו לא באנו לעולם שהרי כתוב אני אמרתי אלוקים אתם ובני עליון כולכם ואחר שחבלתם מעשיכם אכן כאדם תמותון, ומשמע שלולא חטאו לא היו מולידים, ויש להקשות שיש מצוה ואתם פרו ורבו, יש לומר שהכוונה עד סיני, אך קשה שבסיני נאמר שובו לכם לאהליכם ויש לומר שהכוונה לשמחת עונה, אך קשה שכתוב למען יטב להם ולבניהם, ויש לומר שהכוונה לבניהם שעמדו על הר סיני, אך קשה שר"ל דרש בפסוק זה ספר תולדות אדם שהקב"ה הראה לאדם

דף ד הרשעים נידונים בחמה שיוציא הקב"ה לעתיד לבא, שכתוב הנה היום בא בוער כתנור והיו כל זדים וכל עושה רשעה קש וליהט אותם היום הבא אמר ה' צבקות אשר לא יעזוב להם שורש וענף, לא שורש בעוה"ז ולא ענף בעוה"ב והצדיקים מתרפאים בחמה שכתוב וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא ככנפיה, ולא עוד אלא שהם גם מתעדינים בה, שכתוב ויצאתם ופשתם כעגלי מרבק, ועוד יש לפרש שבני אדם דומים לדגים שכל הגדול מחבירו בולעו כך בני אדם לולא מוראה של מלכות הגדול מחבירו בולעו, כמו ששנינו שר' חנינא סגן הכהנים אמר הוי מתפלל בשלומה של מלכות שלולא מוראה איש את רעהו חיים בלעו.

רב חנינא בר פפא מקשה שכתוב בפסוק אחד ש-ד-י לא מצאנוהו שגיא כח, וכתוב גדול אדונינו ורב כח, ועוד כתוב ימינך ה' נאדרי בכח, יש לחלק שבשעת הדין אינו משגיב בכוחו ובשעת מלחמה הוא משגיב בכוחו,

ר' חמא מקשה שכתוב בפסוק אחד חימה אין לי ובפסוק אחר כתוב נוקם ה' ובעל חימה, ויש לומר שלגבי ישראל חמה אין לי אך לגבי עכו"ם הקב"ה נוקם ובעל חמה, ורב חנינא בר פפא מבאר שחימה אין לי כי כבר נשבעתי ומי יתנני שלא נשבעתי אהיה שמיר ושית, וכמו שאמר ר' אלכסנדר על הפסוק והיה ביום ההוא אבקש להשמיד את כל הגוים והיינו שהקב"ה אמר אבקש בספר הזכרון שלהם אם יש להם זכות אפדם ואם לא אשמידם, וכמו שאמר רבא על הפסוק אך לא בעי ישלח יד אם בפירו הלן שוע, אמר הקב"ה כשאני דן את ישראל איני דן אותם כעכו"ם שנאמר עוה עוה אשימנה אלא אפרע מהם כמו ניקורה של תרנגולת, ועוד פירוש שאפילו אם ישראל יעשו מצוות רק מעט כניקור התרנגולת באשפה בכ"ז אצרפם לחשבון גדול שכתוב אם בפירו להם שוע, ועוד פירוש בשכר שהם משוועים לפני אני מושיע אותם, וכמו שאמר ר' אבא על הפסוק ואני אפדם והמה דברו עלי כזבים שאמרתי אפדם בעוה"ז כדי שיוכו לעוה"ב אך הם דברו עלי כזבים, וכמו שאמר רב פפי בשם רבא על הפסוק ואני יסרתי חזקתי זרועותם ואלי יחשבו רע אמר הקב"ה אני אמרתי איסרם ביסורים בעוה"ז כדי שיחזקו זרועותם לעוה"ב ובכ"ז אלי יחשבו רע.

רב אבהו שיבח את רב ספרא לפני המינים שהוא אדם גדול ועזבו ממנו את הימם א"ג שנה, יום אחד שאלוהו על הפסוק רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה על כן אפקוד עליכם את כל עוונותיכם האם מי שיש לו זעם הוא נותן אותו על אוהבו והוא שתק ולא ענה להם והטילו סודר על צוארו וציערוהו, שאל אותם ר' אבהו מדוע אתם מצערים אותו, אמרו לו הרי אמרת עליו שהוא אדם גדול אך הוא לא יודע את פירוש הפסוק אמר להם אמרתי לכם שהוא גדול במשנה אך לא במקרא אמרו לו מדוע אתה בקי במקרא אמר להם כיון שאני נמצא ביניכם אני מעמיד על עצמי ומעיין במקרא אך הוא לא מעיין במקרא, אמרו לו אמור לנו אתה אמר ר' אבהו שזה משל לאדם שנושה בשני בני אדם אוהב ושונא מאוהבו הוא נפרע מעט מעט ואילו משונאו הוא נפרע בבת אחת.

ר' אבא בר כהנא מקשה על הפסוק חלילה לך מעשות כדבר הזה להמתית צדיק כרשע, ובפסוק אחר כתוב והכרתי ממך צדיק ורשע, ויש לומר ששם מדובר בצדיק שאינו גמור אך בצדיק גמור לא, אך קשה שהרי רב יוסף למד מהפסוק ממקדשי תחילו שיש לקרוא ממקודשי והכוונה לבני אדם שקיימו את התורה מא' עד ת', ויש לומר ששם מדובר בצדיקים שהיה להם למחות ולא מחו והם כצדיקים שאינם גמורים.

רב פפא מקשה על הפסוק קל זועם בכל יום שיש פסוק לפני זעמו מי יעמוד, ויש לומר שעל יחיד מי יעמוד אך ציבור מתקיימים גם בזעם כל יום, שנו כברייאתא על הפסוק קל זועם שהזעם הוא רגע שהוא אחד מה' ריבוא וג' אלפים ושמונה מאות ומ"ח בשעה ואף בריה לא יכולה לכוין את הרגע הזה מלבד בלעם הרשע שכתוב בו ויודע דעת עליון, עמוד ב והרי את דעת בהמתו הוא לא ידע ואיך ידע דעת עליון שכשראו שרי מואב שהוא רוכב על חמור שאלוהו מדוע אינך רוכב על סוס אמר להם שהוא במרעה ואמרה האתון הלא אנכי אתונך אמר לה רק למשא אמרה לו אשר רכבת עלי אמר לה אקראי בעלמא, אמרה האתון מעודך עד היום הזה, ולא עוד אלא שבימים רכיבה ובלילה אישות שכתוב כאן ההסכן הסכנתי וכתוב אצל דוד ותהי לו סוכנת, ויש לבאר שמה שכתוב דעת עליון הכוונה

על התחנתונה, ויש לומר שרוב הונא הוצרך לפסוק כמותו כי אין סדר למשנה ואין לומר כך בכל מחלוקת ואח"כ סתם כי זה רק במסכת אחת אך בשתי מסכתות אין סדר למשנה, ורב יוסף סובר שנוזיקין נקרא מסכת אחת ויש בה סדר, ועוד יש לומר שזה כתוב בהלכות פסוקות כל המשנה ידו על התחנתונה וכל החזור בו ידו על התחנתונה.

שנו בברייתא שאדם לא יאמר לחבירו בשבת הנראה שתעמוד עמי לערב ור' יהושע בן קרחה סובר שיכול לומר כך ורבה בר בר חנה אמר בשם ר' יוחנן שהלכה בזה כר' יהושע בן קרחה.

שנו בברייתא שמי ששאל חכם וטימא לו לא ישאל חכם אחר להתיר ואם היו שני חכמים ואחד מטמא ואחד מטהר אחר אסור ואחד מתיר אם אחד מהם גודל מחבירו בחכמה ובמנין הולכים אחריו ואם לא הולכים אחר המחמיר, ור' יהושע בן קרחה סובר שבשל תורה מחמירים ובדרכן מקילים, ואמר רב יוסף שהלכה כר' יהושע בן קרחה.

שנו בברייתא שלר"מ גזלנים ועמי הארץ שחזרו לא מקבלים אותם לעולם, ור' יהודה סובר שאם חזרו בהם בצינעא לא מקבלים אותם ואם חזרו בהם בפרהסיא מקבלים אותם, וללישנא בתרא אם עברו בצינעא מקבלים אותם **עמוד ב** ואם עברו בפרהסיא לא מקבלים אותם ור"ש ור' יהושע בן קרחה אומרים שבכל מקרה מקבלים אותם כמו שכתוב שובו בנים שובבים ואמר ר' יצחק איש כפר עכו בשם ר' יוחנן שהלכה כאותו הזוג.

משנה ר' ישמעאל אומר שג' לפנייהם וג' לאחרייהם אסור ולחכמים לפניי אידיהם אסור ולאחר אידיהם מותר. **גמרא** רב תחליפא בר אבדימי אומר בשם שמואל שלר' ישמעאל יום ראשון אסור לעולם שנאסרו ג' ימים לפניו וג' ימים לאחריו ואז נאסר שבעה שלם.

לכאורה חכמים במשנה זה כמו ת"ק במשנה הראשונה, יש לומר שנחלקו האם הם עם אידיהם או לא שלת"ק הם בלי אידיהם, וחכמים בתראי סוברים שהן ואידיהן, ועוד יש לומר שנחלקו בדיעבד כשנשא ונתן אם נאסר שלת"ק אסור ולחכמים בתראי מותר, ועוד יש לומר שנחלקו בדעת שמואל שאמר שבגולה אסור רק יום אידם שת"ק סובר כשמואל, וחכמים בתראי לא סוברים כשמואל, ועוד יש לומר שנחלקו בדעת נחום המדי שאומר שנאסר רק יום שלפני אידם שת"ק לא סובר כנחום וחכמים בתראי סוברים כנחום.

מובא בברייתא שאמרו לנחום שהדבר ישתקע ולא יאמר ולכאורה זה דעת חכמים בתראי במשנה ויש לומר שהם סוברים כנחום.

ישנה ברייתא שנחום המדי מתיר למכור לעכו"ם סוס זכר זקן במלחמה ואמרו לו ישתקע הדבר ולא יאמר, ואמנם בן בתירא סובר כמותו ששנינו שהוא מתיר בסוס יש לומר שכן בתירא לא מחלק בין זכרים לנקיבות ואילו נחום מחלק בין זכרים לנקיבות וא"כ הוא סובר כחכמים ולדעתם ישתקע הדבר ולא יאמר.

עוד שנינו שנחום המדי סובר ששבת מתעשר כשהוא זרע וירק וזירין ואמרו לו שישתקע הדבר ולא יאמר ואמנם ר"א סובר כמותו ששנינו שר"א אומר ששבת מתעשר זרע וירק וזירין, ויש לומר שר"א דיבר בשבת של גינות שראוי לאכול זרע וירק וזירין, ונחום דיבר בכל שבת, רב אחא בר מניומי אמר לאבבי שהגיע אדם גדול ממדי ועל כל דבר אמרו לו ישתקע הדבר אמר אבבי שיש דבר שעושים כמותו שהוא אמר שאדם יכול לשאול צרכיו בשומע תפילה, אמר רב אחא שבזה גם אילנות גדולים סוברים כמותו ששנינו שר"א אומר שאדם ישאל צרכיו ואח"כ יתפלל שכתוב תפילה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו ושיחה זה תפילה שכתוב ויצא יצחק לשוח בשדה ור' יהושע סובר שיתפלל ואח"כ ישאל צרכיו שכתוב אשפוך לפניו שיחי צרתי לפניו אגיד, ור' יהושע ילמד את הפסוק תפילה לעני כי יעטוף שמתי תפילתו של העני בזמן שלפני ה' ישפוך שיחו, ויש להקשות הרי אין דיוק בפסוקים כמו שיטת שניהם וא"כ במה הם חלקו ויש לומר שחלקו בדברי ר' שמלאי שאמר שיסדר אדם שבחו של מקום ואח"כ יתפלל כמו שכתוב אצל משה ה' אלוקים אתה החילות להראות את עבדך, ואח"כ משה ביקש אעברה נא ואראה את הארץ הטובה,

דף ח ור' יהושע למד ממשו ור"א סובר שלא לומדים ממשו כי כוחו רב וחכמים אומרים לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא אדם יכול לשאול צרכיו בשומע תפילה וכן פסק רב יהודה בשם שמואל, ורב יהודה בר רב שמואל בר שילת אמר בשם רב שאף שאמרו שאדם ישאל צרכיו בשומע תפילה אך יכול לומר בסוף כל ברכה מעין אותה ברכה, וכן אמר ר' חייא בר אשי בשם רב שאם יש לו חולה בביתו יזכירו בברכת חולים ואם צריך לפרנסה אומר בברכת השנים ור"ב"ל אומר שאף שאמרו שאדם יכול לשאול צרכיו בשומע תפילה יכול לומר אחר תפלתו אפילו כסדר יוה"כ.

משנה אלו אידיהם של עכו"ם: קלנדא, סטרנורא, קרטיסים, ויום גינוסיא של המלכים, ויום הלידה, ור"מ סובר שגם יום מיתה וחכמים סוברים שמיתה ששורפים עליה יש בה עבודת כוכבים ומיתה שלא שורפים עליה אין בה עכו"ם, אך יום תגלחת זקנו ובלוריתו ויום שעלה בו מהים או שיצא בו מבית האסורים ועכו"ם שעשה משתה לבנו אסור רק אותו היום ואותו האיש בלבד. **גמרא** רב חנן בר רבא אומר שהאיד קלנדא הוא ח' ימים אחר תקופה וסטרנורא הוא ח' ימים קודם תקופה והסימן שהקדימו את המאוחר כמו שכתוב אחר וקדם צרתני.

שנו בברייתא שאדם הראשון ראה שהימים מתמעטים והולכים ואמר אוי לי שבגלל שסרחתי העולם יחשוך עלי ויחזור לתוהו ובוהו וזה המיתה שנקנסה עלי מהשמים, והוא ישב ח' ימים בתענית ותפילה וכשראה שבתקופת טבת הימים מאריכים שוב, הוא אמר א"כ זה מנהגו של יולם ועשה אז ח' ימים טובים ובשנה שאח"כ עשה גם את הימים שהתענה בהם לשעבר לימים טובים והוא קבעם לשם שמים והם קבעום לשם ע"ז, ולכאורה זה מובן למ"ד שהעולם נברא בתשרי א"כ הוא ראה בינתיים רק את הימים הקצרים אך אם העולם נברא בניסן א"כ הוא כבר ראה ימים קצרים וארוכים ויש לומר שהוא לא ראה עדיין ימים קצרים כל כך שלפני תקופת טבת.

שנו בברייתא שכששקעה החמה ביום שנברא בו אדם הראשון הוא אמר אוי לי שבגלל חטאי חשך העולם והוא יחזור לתוהו ובוהו וזה המיתה שנקנסה עלי והוא ישב ובכה כל הלילה וחזרה בכתה כנגדו וכשעלה עמוד השחר הוא אמר א"כ זה מנהגו של עולם ואז הוא הקריב את השור שקניו קודמים לפרסותיו כמו שכתוב ותיטב לה' משור פר מקרין מפריס ואמר רב יהודה בשם שמואל שהשור שהוא הקריב היתה לו קרן אחת במצחו שכתוב מקרין, אך קשה שמקרין משמע שתיים ואמר ר"ב בר יצחק שכתוב מקרין בלי י"י.

רב מננה שאל שכשורמי עשתה קלנדא והאם העיירות שסמוכות ומשתעבדות לה אסורות או לא, ור"ב"ל אמר שקלנדא אסורה לכל ור' יוחנן אמר שהיא אסורה רק לעובדיה בלבד, וישנה ברייתא כדברי ר' יוחנן שאף שאמרו שרומי עשתה קלנדא והעיירות הסמוכות לה משתעבדות לה היא עצמה אסורה רק לעובדיה.

סרטנליא וקרטיסים ויום גנוסיא של מלכיהם ויום שהומלך בו מלך לפניו אסור ואחרי מותר ועכו"ם שעשה משתה לבנו אסור רק באותו היום ואותו האיש ואמר רב אשי שיש ראה מדברי המשנה שעכו"ם שעשה משתה לבנו נאסר רק באותו היום ואותו האיש ואותו היום בא למעט לפניו ולאחריו ואותו האיש בא למעט מי שמשועבד לו.

ר' ישמעאל אומר שישאל בחו"ל הם כעובדים ע"ז בטהרה שעכו"ם ועושה לבנו משתה והוא מזמין את כל יהודי עירו אף שהם אוכלים ושותים משלהם ויש להם שמש עבורם, בכ"ז הכתוב מעלה עליהם שהם אוכלים מזבחי מתים שכתוב וקרא לך ואכלת מזבחו, אך לכאורה מדובר כשאכל משלו ממש מבאר רבא שלא כתוב ואכלת מזבחו אלא וקרא לך והיינו משעת קריאה, **עמוד ב** ולכן כל ל' יום כשמזמינו העכו"ם בין אם הוא אומר לו שהסעודה היא מחמת ההילולא בין שלא אמר לו מחמת ההילולא אסור ואחר ל' יום אם אמר לו מחמת ההילולא אסור ואם לא אמר לו מותר, וכשאמר מחמת ההילולא אמר רב פפא שאסור עד י"ב חדש ומתחילה אמר רב פפא בשם רבא שנאסר ממתי שהטילו שעורים בעריבה לעשות שיכר, ויש להקשות וכי מותר אחד י"ב חדש הרי רב יצחק בר רב מרשיא הגיע לבית עכו"ם אחר י"ב חדש ושמע שהוא מודה והוא פרש ממנו ולא אכל, ויש לומר ששם העכו"ם הודה כי הוא היה אדם חשוב.

רב יהודה מבאר בשם שמואל שקרטיסים הוא היום שרומי תפסה בו מלכות ויש להקשות שיש ברייתא שמביאה קרטיסים ויום שרומי תפסה בו מלכות א"כ זה יום אחר, ויש לומר שרומי תפסה ב' תפיסות אחת בימי קלפטרא ואחת בימי יונים, שרב דימי אמר שרומי עשתה שלושים ושתיים קרבות עם היונים ולא יכלו להם עד שהם שתפו את ישראל עמם והם התנו עמם שאם המלכים מאתנו ממכם השרים ואם המלכים ממכם מאתנו השרים ואז שלחו בני רומי ליוונים עד עכשיו גברנו בקרב עכשיו נתגבר מהדין, שאם יש מרגלית ואבן טובה מי יעשה בסיס לחבירו אמרו להם מרגלית ואבן טובה, ועוד שלחו להם אבן טובה ואבן נופך מי בסיס למי, אמרו להם אבן נופך, נופך וס"ת מי בסיס למי אמרו להם הס"ת אמרו הרומאים הס"ת עמנו שישאל עמנו וכפו את היוונים וכ"כ שנים עמדו בני רומי בנאמנותם עם ישראל ואח"כ הם השתעבדו בהם, בתחילה רומי דרשו את הפסוד ולאכלה לנגדך ואח"כ הם דרשו את הפסוק יעבור נא אדוני לפני עבדך, ואתם כ"כ שנה לומדים מדברי רב כננא שכשחלה ר' ישמעאל בן ר' יוסי שלחו לו רבי אמר ב' וג' דברים שאמרת בשם אביך אמר להם שק"פ שנה קודם חורבן הבית

פשטה מלכות הרשעה על ישראל, ופ' שנה קודם חורבן גזרו טומאה על ארץ העמים וכלי זכויות, מ' שנה קודם חורבן סנהדרין גלתה וישבה בחנות, ואמר ר' יצחק בר אבדימי שלא דנו דיני קנסות ולכאורה קשה מה שייך דיני קנסות הרי רב יהודה אמר בשם רב שאותו האיש זכור לטוב והוא ר' יהודה בן בבא שלולא הוא היו שוכחים את דיני קנסות ולכאורה מה שייך שכחה שילמדו, אלא הכוונה שהיו בטלי דיני קנסות שרומי גזרה שכל הסומך יהרג וכן הנסמך, והעיר שמכנו בה תחרב ותחום העיר שמכנו בה יעקר ור' יהודה בן בבא הלך בין ב' ערים בין ב' עיירות גדולות בין אושא לשפרעם וסמך שם ה' זקנים ר"מ ר' יהודה ר' יוסי ור"ש ור"א בן שמוע ורב אויא מוסיף את ר' נחמיה, וכשהכירו בהם האויבים אמר להם ר' יהודה בני רוצו אמרו לו רבי מה יהיה עמך אמר להם אני מוטל לפנייהם כאבן שאין לה הופכים ולא זזו משם עד שנעצו בגופו ג' מאות חניות של ברזל ועשו את גופו ככברה, ור"נ בר יצחק באר שם' שנה קודם חורבן אין הכוונה לדיני קנסות אלא דיני נפשות כשהם ראו שיש הרבה רוצחים ולא יכלו לדונם אמרו נגלה ממקום למקום כדי לא לחייבם כמו שכתוב ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא שהמקום גורם.

יש להקשות וכי רק ק"פ שנה פשטה רומי בארץ ישראל,

דף ט הרי ר' יוסי הגדול שנה שמלכות פרס היתה ל"ד שנה בפני הבית ומלכות יון ק"פ שנים ומלכות חשמונאי ק"ג שנה ומלכות הרודוס ק"ג שנה ומכאן ואילך יש לחשב כמה שנים אחר חורבן וא"כ השלטון המשותף עם רומי היה ר"ו שנה, ויש לומר שכ"ז שנה מתוך ר"ו שנה הרומאים עמדו בנאמנותם ולא שעבדום לכן לא נחשבו במה שפשטה מלכות הרשעה על ישראל.

רב פפא אומר שאם התנא טועה באיזה פרט של שנים מהחורבן הוא ישאל את הסופר שמונה בשטרות משלטון היוונים ויוסיף עליהם כ' שנים ואז ימצא את סכום חשבוננו, והסימן לכך הוא זה לי עשרים שנה בביתך, ואם הסופר טועה ואינו יודע את פרט חשבוננו הוא ישאל את התנא לחשבוננו ויוריד מהם כ' שנה ואז ימצא את פרט חשבוננו, והסימן לכך הוא ספרא בצירא והתנא תוספאה.

שנו אצל אליהו שהעולם הוא ו' אלפי שנה מתוכם ב' אלפים תהיו ב' אלפים תורה ב' אלפים ימות המשיח ובעוונותינו שרבו יצאו מהם מה שיצאו, אין לומר שמונים את ב' אלפים תורה ממתן תורה שהרי לא עברו עד זמן התנא ב' אלפי שנה, אלא מונים ב' אלפים תורה מהזמן של והנפש אשר עשו בחון ומקובל לנו שאברהם היה בן נ"ב שנה, ופרט שנות קבלת התורה פחותים משל התנא ד' מאות ומ"ח שנה וזה הזמן שעבר מהשעה של והנפש אשר עשו בחון, ואמר רב פפא שאם טועה התנא ואינו יודע את פרט השנים ישאל את הסופר ויוסיף עליהם מ"ח שנים ויגיע לסכום חשבוננו, **עמוד** ב' והסימן לכך הוא ועליהם תתנו ארבעים ושמונה עיר, ואם הסופר טועה ואינו יודע את פרט שנותיו ישאל את התנא את פרט שנותיו ויפחית מהם מ"ח שנים והסימן לכך הוא ספרא בצירא ותנא תוספאה.

רב הונא בר רב יהושע אומר שמי שאינו יודע את הפרט של שנות השמיטה יוסיף שנה על מנין שנות החורבן ויחשב כלל ביובל ופרט של השמיטות כלומר שיוריד שנים ממאה ויוסיף אותם על הפרט, ואז ידע באיזה שנה בשבוע הוא עומד והסימן לכך הוא הפסוק כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ.

ר' חנינא אומר שאחר ד' מאות שנים לחורבן אם יאמר לך אדם קנה שדה בשווי אלף דינרים בדינר לא תקנה, ובברייתא שנינו אחר ד' אלפים ומאתים שלושים ואחת שנים לבריאת העולם אם יאמר לך אדם קנה שדה של אלף דינר בדינר לא תקנה, והברייתא מוסיפה ג' שנים על מנינו של ר' חנינא.

בשטר אחד היה כתוב ו' שנים יתירות מהשנה שעומדים בה,

דף י וסברו התלמידים שלפני רבא שהוא שטר מאוחר ויעכבו אותו עד זמנו ואז יטרפו, אמר ר"נ שסופר דייקן כתבו והוא מנה ו' שנים שיוון מלכו בעילם שאנו לא מונים אותם והוא החשיבם והשטר נכתב בזמנו, כמו ששנינו שר' יוסי אומר שו' שנים מלכו יוון בעילם ואח"כ פשטה מלכותם על כל העולם, ורב אחא בר יעקב מקשה מנין שמונים בשטרות למלכות יוון אולי מונים ליציאת מצרים והפחיתו אלף אחד ושטר זה מאוחר הוא, אמר ר"נ שבגולה לא מונים אלא למלכי יוון וחשב רב אחא שר"נ דוחהו אך הוא חיפש ומצא ברייתא שכותבת להדיא שבגולה לא מונים אלא למלכי יוון בלבד, ורבינא אומר שמדויק כך גם ממשנה במסכת ר"ה שבא' בניסן ר"ה למלכים ולרגלים, וביאר רב חסדא שלמלכים הכוונה לשטרות, ובהמשך המשנה מבואר שבא' בתשרי ר"ה לשנים ולשמיטים וביאר רב חסדא שלשנים הכוונה שטרות וביארו שלמלכי ישראל מונים מניסן למלכי האומות מונים מתשרי ואנו מונים מתשרי ואם נאמר שאנו מונים מזמן יציאת מצרים א"כ יש למנות מניסן אלא שאנו מונים למלכי יוון.

רב יהודה מבאר בדברי המשנה יום גינוסאי של מלכיהם שהכוונה ליום שהם מעמידים בו את המלך אך קשה שישינה ברייתא יום גינוסאי ויום שמעמידים בו את המלך, ויש לומר שמדובר על יום נוסף שמעמידים את בן המלך, אך קשה וכי רומי מעמידים מלך בן מלך הרי רב יוסף שנה על הפסוק קטן נתתיך בגוים שלא מושיבים מלך בן מלך, בזוי אתה מאד שאין להם כתב ולשון, אלא יש לבאר שיום גינוסאי הוא יום הלידה, אך קשה שיש ברייתא יום גינוסאי ויום הלידה יש לומר שאחד שלו ואחד של בנו, אך קשה שיש ברייתא יום גינוסאי שלו ושל בנו ויום הלידה שלו ושל בנו, אלא יש לבאר שיום גינוסאי הכוונה ליום שמעמידים בו את המלך ומה שכתוב יום גינוסאי ויום שמעמידים בו את המלך הכוונה לבנו ומה שהקשו שלא מעמידים מלך בן מלך יש לומר שמעמידים ע"י רשות מהשרים, כמו שאסוירוס בן אנטונינוס שמלך, שאביו ביקש מרבי רוצה אני שמלך וטבריה לפטור ממס ואני יכול לבקש מהם רק דבר אחד שיקיימוהו, הביא רבי אדם שהרכיב את חבירו והביא לעליון יונה ואמר רבי לתחתון לומר לעליון להפריח אותה ואנטונינוס הבין מכך שיבקש מהשרים שבנו ימלוך ויצוה את בני לפטור את טבריה ממס, אמר אנטונינוס לרבי שחשובי רומי מצערים אותך לקח אותך רבי לגינה וכל יום עקר לו צנן מהערוגה הראשונה והוא הבין מכך שהוא יהרוג מהם אחד אחד ולא יתגרה בכולם, **עמוד ב** ורבי לא אמר לו בפירוש כדי שלא ישמעו מכך גדולי רומי ויצערוהו, ולא אמר לו בלחש כי כתוב עוף השמים יוליך את הקול, היתה לאנטונינוס בת ושמה גירא שחטאה והוא שלח לרבי עשב ששמו גרגירא וכוונתו חטאה גירא ורבי שלח לו כוסברתא היינו שחוט את הבת, והוא שלח לו שוב כרתי בלשון תימה, ורבי שלח לו חסה חוס עליה, כל יום הוא שלח לרבי זהב פריך מכוסה בחיטים בנרתיק של עור ואמר לשליחיו הביאו חיטים לרבי ורבי אמר אני צריך של יי הרבה אמר לו אנטונינוס יהיו לאחרתי שיביאו בניך ומי שאחריהם למי שיבא אחרי. **לאנטונינוס** היתה מנהרה שעברה מביתו לבית רבי וכל יום הוא הביא שני עבדים ואחד הוא הרג בפתח בית רבי ואחד הוא הרג בפתח ביתו והוא אמר לרבי שבשעה שאני בא אליך לא יהיה אדם אצלך, יום אחד הוא מצא את רב חמא בר חנינא יושב אצלו אמר לו הרי אמרתי לך שלא יהיה איש עמנו אמר לו שהוא אינו איש אמר אנטונינוס א"כ אמור לעבד שבחוף שיבא הנה, ויצא רב חמא וראה שהוא מת, אמר לעצמו מה אעשה אם אחזור ואומר לו הרי נאמר שלא משיבים על הקלקלה, ואם אלך יהיה זלזול במלכות והוא ביקש רחמים והחיהו ושילחו לאנטונינוס והוא אמר לרבי יודע אני שקטן שבכם מחיה מתים אך בכ"ז מבקש אני ממך שלא יהיה איש עמנו, כל יום אנטונינוס היה משמש את רבי ומאכילו ומשקהו וכשרצה רבי לעלות למטתו הוא גחן ואמר לו עלה עלי למטתך אמר רבי שזה לא דרך ארץ לזלזל כך במלכות, אמר לו מי יתן ואהיה מצע תחתך לעוה"ב, והוא שאל את רבי אם הוא יבא לעוה"ב אמר לו שכן שאל אותו הרי נאמר ולא יהיה שרד לבית עשו אמר לו רבי שזה רק בעושה מעשה עשו וכן שנינו על הפסוק הזה שזה לא נאמר על כל בני עשו שהרי כתוב לבית עשו בעושה מעשה עשו, שאל אותו הרי כתוב שמה אדום מלכיה וכל נשיאיה, אמר לו מלכיה ולא כל מלכיה כל נשיאיה ולא כל שריה, מלכיה ולא כל מלכיה למעט את אנטונינוס, ולא כל שריה למעט את קטיעה בר שלום, שהיה קיסר שונא יהודים שאמר לשריו מי שיש לו נימא ברגלו יקטענה ויחיה או יניחנה ויצטער אמרו לו יקטענה ויחיה, וקטיעה בר שלום אמר אינך יכול לקטוע את כל ישראל שהרי נאמר כי כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם ואין הכוונה שהתפזרו לד' רוחות שא"כ יש לכתוב לארבע ולא כארבע אלא כשם שהעולם לא יכול בלי רוחות כך אינו יכול בלי ישראל, אמר לו הקיסר אתה צודק אך מי שמנצח את המלך נותנים אותו מלא עפר ובעת שלקחוהו אמרה מטרוניתא אחת אוי לספינה שהולכת בלי מס כלומר שהוא לא יטול חלק עם ישראל והוא נפל על ראש ערלתו וקטעה והוא אמר נתתי את המכס ועברתי, וכשזרקוהו הוא אמר כל נכסי לר"ע וחבריו, ור"ע דרש שזה כמו הפסוק והיתה לאהרן ולבניו מחצה לאהרן ומחצה לבניו, ויצאה בת קול ואמרה קטיעה בר שלום מזומן לחיי העוה"ב ורבי בכה ואמר יש קונה עולמו בשעה אחת ויש קונה עלמו בכמה שנים, אנטונינוס שימש את רבי, אדרכן שימש את רב וכשנפטר אנטונינוס אמר רבי התפרדה החבילה היינו אהבתם שהיו קשורים בנפשם, וכן כשנפטר אדרכן אמר רב התפרדה החבילה.